

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิบัตร และขั้นตอนการจดสิทธิบัตร

นักวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีผลงานวิจัยหรือสิ่งประดิษฐ์ใดๆ ที่คิดค้นขึ้นมาใหม่ ไม่ว่าจะเป็นผลงานแขนงใดก็ตาม ทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีนโยบายส่งเสริมให้นักวิจัยจดทะเบียนคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาผลงานวิจัยนั้น โดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดตั้งสถาบันทรัพย์สินทางปัญญาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขึ้น เพื่อทำหน้าที่ประสานงานและอำนวยความสะดวกแก่นักวิจัยในการดำเนินการจดสิทธิบัตรหรือทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่นๆ

ในที่นี้จะขออธิบายถึงความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิบัตร รวมถึงขั้นตอนการจดสิทธิบัตร เพื่อให้การดำเนินการจดสิทธิบัตรเป็นไปได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วมากขึ้น

เมื่อนักวิจัยคิดค้นผลงานวิจัยหรือสิ่งประดิษฐ์ขึ้นมา และมีความประสงค์จะยื่นจดสิทธิบัตร ท่านควรพิจารณาในเบื้องต้นก่อนว่าผลงานของท่านนั้นเข้าหลักเกณฑ์ที่สามารถยื่นจดสิทธิบัตรได้

ผลงานหรือสิ่งประดิษฐ์ที่สามารถยื่นจดสิทธิบัตรได้จะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ คือ เป็นการประดิษฐ์ที่แตกต่างไปจากเดิม ยังไม่เคยมีใช้แพร่หลาย หรือจำหน่ายมาก่อนในประเทศ ยังไม่เคยได้รับสิทธิบัตรมาก่อน หากเคยยื่นขอรับสิทธิบัตรไว้ในต่างประเทศมาก่อนจะต้องยื่นคำขอในประเทศไทยไม่เกิน 18 เดือน นับแต่วันที่ได้ยื่นไว้ครั้งแรกในต่างประเทศ
2. เป็นการประดิษฐ์ที่มีขั้นการประดิษฐ์สูง คือ มีลักษณะที่เป็นการแก้ไขปัญหาทางเทคนิคของสิ่งประดิษฐ์ประเภทเดียวกันที่มีมาก่อน หรือไม่เป็นการประดิษฐ์ที่อาจทำได้โดยง่ายต่อผู้ที่มีความรู้ในระดับธรรมดาในสาขาวิชาการด้านนั้นๆ และ
3. เป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม หรือ หัตถกรรมได้

กรณีที่ผลงานของท่านเป็นลักษณะของการออกแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่จะขอรับสิทธิบัตรได้ ต้องเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่ออุตสาหกรรมหรือหัตถกรรม คือเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่มีใช้แพร่หลายในประเทศ ซึ่งรวมถึงการขายด้วย หรือยังไม่เคยเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ ก่อนวันขอรับสิทธิบัตร หรือไม่คล้ายกับแบบผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้ว

ลักษณะสิ่งที่จดสิทธิบัตรไม่ได้ ได้แก่

1. จุลชีพและส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของจุลชีพที่มีตามธรรมชาติ สัตว์ พืช หรือสารสกัดที่ได้จากสัตว์และพืช เหล่านี้ถือเป็นการค้นพบเท่านั้น แต่ในกรณีที่น่าไปผสมกับสารหรือส่วนประกอบอื่น สามารถที่จะขอจดสิทธิบัตรได้
2. กฎเกณฑ์และทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์
3. ระบบข้อมูลสำหรับการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งได้รับความคุ้มครองในฐานะที่เป็นงานด้านวรรณกรรมตามกฎหมายลิขสิทธิ์อยู่แล้ว
4. วิธีการวินิจฉัย บำบัด หรือรักษาโรคมนุษย์หรือสัตว์ เนื่องจากหากให้ความคุ้มครองไปอาจมีผลกระทบต่อชีวิต คนและสัตว์ได้
5. การประดิษฐ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี อนามัยหรือสวัสดิภาพของประชาชน

เมื่อนักวิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าผลงานของท่านเข้าหลักเกณฑ์สิ่งประดิษฐ์ที่สามารถยื่นจดหรือขอรับสิทธิบัตรได้ เมื่อนั้นท่านควรเตรียมเอกสารให้พร้อมเพื่อใช้ประกอบการขอรับสิทธิบัตร ซึ่งจะช่วยให้ท่านสามารถดำเนินการขอรับสิทธิบัตรได้สะดวกรวดเร็วขึ้น

สำหรับเอกสารคำขอรับสิทธิบัตรในประเทศไทย ประกอบด้วย

1. แบบพิมพ์คำขอรับสิทธิบัตรและเอกสารประกอบคำขอ
2. รายละเอียดการประดิษฐ์
3. ข้อถ้อยสิทธิ
4. บทสรุปการประดิษฐ์
5. รูปเขียน (ถ้ามี)

ในที่นี่จะขอกล่าวอธิบายเพิ่มเติมเฉพาะเอกสารในส่วนของ “รายละเอียดการประดิษฐ์” เท่านั้น เนื่องจากเป็นเอกสารมีรายละเอียดปลีกย่อย และเป็นเอกสารที่นักวิจัยจะต้องจัดทำขึ้นเอง

รายละเอียดการประดิษฐ์ จะประกอบด้วยหัวข้อย่อยต่างๆ ดังนี้

1. ชื่อที่แสดงถึงการประดิษฐ์
2. ลักษณะและความมุ่งหมายของการประดิษฐ์ - เป็นการอธิบายถึงจุดประสงค์ วิธีการ และลักษณะสำคัญของสิ่งประดิษฐ์นั้น
3. สาขาวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์ - ระบุว่าสิ่งประดิษฐ์นั้นจัดอยู่ในเทคโนโลยีประเภทใดหรืออยู่ในศาสตร์แขนงใด
4. ภูมิหลังของศิลปวิทยาการที่เกี่ยวข้อง - เป็นการอ้างอิงเอกสารต่างๆ ที่แสดงถึงวิทยาการที่มีอยู่เดิม ตลอดจนข้อบกพร่อง หรือปัญหาที่นำมาสู่การประดิษฐ์ที่กำลังขอรับสิทธิบัตรอยู่

5. การเปิดเผยการประดิษฐ์โดยสมบูรณ์ - เป็นการอธิบายให้เข้าใจถึงกระบวนการหรือกลไกของสิ่งประดิษฐ์นั้นอย่างครบถ้วน และชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้ผู้มีความชำนาญในระดับสามัญในศิลปวิทยาการนั้น สามารถเข้าใจและนำไปปฏิบัติตามได้
6. คำอธิบายรูปโดยย่อ (ถ้ามี)
7. วิธีการในการประดิษฐ์ที่ดีที่สุด - อาจเป็นเช่นเดียวกับที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 5
8. การประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรม - สิ่งประดิษฐ์ดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในด้านใดได้บ้าง อาจเป็นด้านเกษตรกรรม หรืออุตสาหกรรม เป็นต้น

นักวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ประสงค์จะยื่นจดสิทธิบัตร ทางสถาบันทรัพย์สินทางปัญญาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินการยื่นจดสิทธิบัตรในแต่ละขั้นตอนให้แก่ท่าน แต่อย่างไรก็ดี หากนักวิจัยทราบขั้นตอนการจดสิทธิบัตรว่ามีขั้นตอนใดบ้างจะเป็นประโยชน์แก่นักวิจัย เพื่อนักวิจัยจะได้เตรียมปฏิบัติตนได้ถูกต้องหากมีการดำเนินการระหว่างขั้นตอนต่างๆ

ขั้นตอนการจดสิทธิบัตร มีดังต่อไปนี้

1. ยื่นคำขอรับสิทธิบัตร

การยื่นคำขอรับสิทธิบัตร จะต้องยื่นเอกสารคำขอพร้อมทั้งชำระค่าธรรมเนียม โดยเอกสารคำขอประกอบไปด้วย

1.1 แบบพิมพ์คำขอรับสิทธิบัตร

1.2 รายละเอียดการประดิษฐ์

1.3 ข้อถ้อยสิทธิ

1.4 บทสรุปการประดิษฐ์

1.5 รูปเขียน (ถ้ามี)

1.6 เอกสารอื่นๆ (ถ้ามี) เช่น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หนังสือมอบอำนาจ เป็นต้น

รายการที่ 1.2 – 1.6 ผู้ขอจะต้องจัดเตรียมขึ้นเองในกระดาษขนาด A4

2. ตรวจสอบขั้นต้น

เมื่อยื่นคำขอแล้ว ถ้ามีสิ่งบกพร่องที่พอจะแก้ไขได้ เจ้าหน้าที่จะแจ้งให้ผู้ขอหรือตัวแทนของผู้ขอทราบ เพื่อให้ทำการแก้ไขให้ถูกต้อง โดยจะต้องดำเนินการภายใน 90 วัน นับจากวันที่ได้รับแจ้ง หากดำเนินการไม่ทันก็สามารถขอผ่อนผันได้ หากพ้นระยะเวลาจะถือว่าผู้ขอละทิ้งคำขอ

3. ประกาศโฆษณา

ในกรณีที่คำขอถูกต้องเรียบร้อยแล้ว เจ้าหน้าที่จะแจ้งให้ผู้ขอชำระค่าธรรมเนียมการประกาศโฆษณาเป็นเงิน 250 บาท ในการประกาศโฆษณานี้จะประกาศในหนังสือประกาศโฆษณาคำขอรับสิทธิบัตร ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้มีการคัดค้าน กรณีที่ผู้ยื่นเห็นว่าสิ่งที่ยื่นขอสิทธิบัตรนั้นไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของกฎหมาย หรือผู้ขอไม่ได้เป็นผู้ประดิษฐ์ แต่แอบเอาของผู้คัดค้านซึ่งเป็นผู้ประดิษฐ์มาจดทะเบียน โดยจะต้องยื่นคำคัดค้านภายใน 90 วัน นับแต่วันประกาศโฆษณา

4. ตรวจสอบการประดิษฐ์

เมื่อประกาศโฆษณาแล้ว ผู้ขอต้องยื่นขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ พร้อมทั้งชำระค่าธรรมเนียม โดยต้องดำเนินการภายใน 5 ปี นับตั้งแต่วันประกาศโฆษณา

5. ออกสิทธิบัตร

หลังจากมีการขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์แล้ว เจ้าหน้าที่จะสืบค้นเอกสารว่า เคยมีสิ่งประดิษฐ์เดียวกันหรือคล้ายกันหรือไม่ ถ้าคำขอถูกต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดในกฎหมาย จะแจ้งให้ผู้ขอมาชำระค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนและออกสิทธิบัตรให้ผู้ขอต่อไป หากไม่ถูกต้องจะยกคำขอ

อย่างไรก็ตาม หากนักวิจัยในจุฬาฯ มีผลงานวิจัยที่ประสงค์จะยื่นจดสิทธิบัตร ทางสถาบันทรัพย์สินทางปัญญาแห่งจุฬาฯ จะมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินการยื่นจดสิทธิบัตรในแต่ละขั้นตอนให้แก่ท่าน โดยท่านสามารถติดต่อไปที่สถาบันทรัพย์สินทางปัญญาแห่งจุฬาฯ อาคารเทพทวาราวดี (คณะนิติศาสตร์) ชั้น 9 โทร. 0-2218-2895-6 หากท่านต้องการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสิทธิบัตรหรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่นๆ สามารถเข้าไปได้ที่เว็บไซต์ของกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ <http://www.ipthailand.org>